

ЗАКОНОТ ЗА ПРОБАЦИЈА И МЕРКИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРИСУСТВО ВО КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА

1.02 Прегледна научна статија
УДК: 343.263:343.121(497.7)

Апстракт

Во рамките на овој труд авторот ги анализира одредбите од Законот за пробација, притоа критички опсервирајќи ја неговата надлежност. Авторот го проблематизира фактот дека македонскиот законодавец со донесувањето на Законот за пробација пропуштил да регулира еден битен сегмент од надлежноста на пробационите служби, односно, примената на мерките обезбедување присуство на обвинетото лице во текот на кривичната постапка. За таа цел, авторот нуди повеќе компаративни теоретски и практични решенија во насока на прифаќање на тезата дека примената на полесните мерки за обезбедување присуство се органски дел од надлежноста на пробациските служби, сфатени во еден поширок контекст, како и дава практични предлози за нивно инкорпорирање во иднина во рамките на Законот за пробација.

Клучни зборови: мерки за обезбедување присуство, пробација, куќен притвор, електронски надзор.

1. Вовед

Долгоочекуваната и долгонајавуваната реформа и унапредување на системот на извршување на кривичноправните санкции резултираше со донесувањето на Законот за пробација² во 2015-та година, со одложена примена од 1-ви Ноември, 2016 –та година. Притоа, главната цел на овој закон е да се зголеми ефикасноста на примената на полесните санкции, во прв план на алтернативните мерки, кои што во системот на казнена правда во Република Македонија, освен алтернативната мерка – условна осуда, беа целосно занемарени или неприменливи.

Во рамките на овој текст е направена критичка анализа на одредбите од Законот за пробација, притоа опсервирајќи го досегот на овој закон. Односно, се анализираат надлежностите на пробациските служби уредени во Законот за пробација и се даваат критички забелешки за отсуството на регулирање на еден битен дел од надлежноста на

---

¹ Доцент на научната област Казнено процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

² Донесен на 25.12.2015 г. и објавен во Службен весник на РМ бр. 226/2015.

пробациските служби, а тоа е примената на полесните мерки за обезбедување присуство на обвинетото лице во текот на кривичната постапка.

Притоа, ќе бидат анализирани теоретските претпоставки врз основа на кои се темели тезата дека примената, а превентивно контролата на примената, на полесните мерки за обезбедување присуство во текот на кривичната постапка мошне ефикасно може да им биде доверена на пробациските служби, а со тоа и да му се даде на судот една ефикасна алатка за нивна правична, правилна и ефикасна примена. Во оваа насока се презентираат теоретските постулати врз кои почива фактот дека помеѓу полесните мерки за обезбедување присуство и алтернативните мерки како кривични санкции постои суштествена врска и дека се работи за многу слични и истородни мерки.

Конечно, ќе бидат понудени и решенија за идно унапредување на одредбите од законот за пробација, како и на другите закони, во прв план на Законот за кривичната постапка, како *lex generalis* во однос на примената на мерките за обезбедување присуство на обвинетиот во текот на кривичната постапка.

2. Теоретски основи за примена на полесните мерки за обезбедување присуство од страна на пробациските служби

Идејата за донесувањето на Законот за пробација во Република Македонија се јави како резултат на потребата од зголемена примена на алтернативните мерки на казнување уредени во Кривичниот законик на Република Македонија (понатаму КЗМ). Оваа идеја првенствено се потпира врз потребата за обезбедување дополнителни нормативни алатки со кои овие мерки од КЗМ би биле пофреквентно применувани, а се со цел исполнување на Европските препораки³ за намалување или органичување на примената на казната затвор и нејзина замена со полесни, но и поефикасни санкции.

Еден од најсилните аргументи за донесувањето на овој Закон се лоцираше и во фактот дека во КЗМ алтернативните мерки на казнување беа не до крај јасно уредени, ниту пак беа предвидени целосно јасни механизми за нивна примена во практиката. Во таа насока, покрај на нормативен план, во практиката не беа овозможени ниту доволно технички, а ниту институционални предуслови за примената на овие мерки.⁴

Дотолку повеќе, идејата и потребата за дополнително законско уредување на оваа материја се пронаоѓа и во околностите дека ниту Законот за извршување на санкциите

---

³ Види ги препораките на Советот на Европа: Rec(2006)13 of the Committee of Ministers to member states on the use of remand in custody, the conditions in which it takes place and the provision of safeguards against abuse, достапна на: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d743f, како и CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules, достапна на: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cfbc7; како и Рамковните одлуки на ЕУ број: 2008/909/ЈНА on the mutual recognition of judicial decisions on custodial sentences or measures involving deprivation of liberty; 2008/947/ЈНА on probation decisions and alternative sanctions, како и 2009/829/ЈНА on supervision measures as an alternative to provisional detention.

⁴ Види: Камбовски Владо, Казнено право – општ дел, стр. 939, Култура Скопје, 2004; како и делот 2.3. од Стратегија за развој на Пробациска служба во Република Македонија (2013-2016 година). Достапен на: www.pravda.gov.mk/UIS/1_strategija.doc.

нема предвидено јасни одредби за примената на алтернативните мерки од КЗМ. Токму поради овие околности, сосема и разбирлива е практиката на судовите во Република Македонија алтернативните мерки воопшто и да не ги земаат предвид од репертоарот на санкциите при правораздавањето⁵.

Притоа, потребата за донесување на ваков посебен закон, често пати, се врзува и со примената на полесните мерки за обезбедување присуство на обвинетото лице во текот на кривичната постапка.⁶ Блискоста на алтернативните мерки со мерките за обезбедување присуство освен притворот, се лоцира првенствено во нивната природа, како и во целите на нивната примена. Па така, Хаклсби и Маршал⁷, на пример, наведуваат дека и обете групи на мерки, и покрај фактот дека едните се санкции, а другите се мерки за обезбедување присуство, во основа се многу слични, односно содржат минимален облик на присилба и истите се исполнуваат без ограничување на слободата на лицето во потесна смисла. Идентично и за двата вида на мерки е дека тие се состојат во наметнување на определени задачи и обврски на лицето против кое што се води кривичната постапка или на осуденото лице, со цел да се тестира неговата одговорност и подготвеност за нормален живот во средината од која што потекнува.⁸

Дополнителен аргумент во поглед на блискоста на овие мерки се лоцира и во фактот дека истите аргументи што се наведуваат ко корист на алтернативните мерки на казнување, а се контра примената на казната затвор се користат и при примената на полесните мерки за обезбедување присуство на обвинетото лице, во однос на примената на мерката притвор.⁹ Причините за вакавата аналогија се пронаоѓаат во најмалку два аспекти.

Првиот аспект се однесува на констатацијата дека процесот на казнување и ресоцијализација е поуспешен доколку осуденото лице не е одвоено од неговата средина, во услови кога тоа не претставува ризик за безбедноста на истата средина, па во таа насока дотолку повеќе овие тврдења би требало да важат и да се применуваат и за лицето против кое се види кривичната постапка. Бидејќи ова лице во текот на кривичната постапка е

---

⁵ Види ги податоците од Заводот за статистика на РМ, на пример во Статистичкиот годишник за 2015 г., според кои, освен условната осуда, не се забележани изречени други алтернативни санкции. Достапно на: <http://www.stat.gov.mk/PrikaziSoopstanie.aspx?rbtxt=14>

⁶ Види: Cesaro Gianluca, "Probation officers are key actors in reforming pre-trial detention and ensuring effective cross-border justice in the EU", достапно на: <http://cep-probation.org/probation-officers-are-key-actors-in-reforming-pre-trial-detention-and-ensuring-effective-cross-border-justice-in-the-eu/>

⁷ Види: Hucklesby Anthea and Marshall Emma, Tackling Offending on Bail, The Howard Journal, Vol. 39, No.2. May, 2000, p. 150-170; како и Haddad, James B. et al, Criminal Procedure, Cases and Comments, 5-th ed. Foundation Press, New York, 1998, стр. 823-824.

⁸ Види: Turnbull Sarah and Hannah – Moffat Kelly, Under These Conditions. Gender, Parole and Governance of Reintegration, *The British Journal of Criminology*, 2009, (1-20), стр. 4.

⁹ За придобивките од алтернативните мерки види повеќе кај: Камбовски Каневчев Методија, Новите алтернативни мерки во Кривичниот законик на Република Македонија, Македонска ревија за казнено право и криминологија, год. 13, бр. 2, 2006, (191-212), стр. 197-200; Бужаровска Гордана, Алтернативните мерки во македонското казнено законодавство, Македонска ревија за казнено право и криминологија, год. 13, бр. 2, 2006, (213-232), стр. 225-227; Груевска Дракулевски Александра, Иднината на казната затвор, Зборник во чест на Ѓорѓи Марјановиќ, Правен факултет, Скопје, 2011, (299-310), стр. 305 и сл.

заштитено со пресумпцијата на невиност, т.е. сеуште судот не е убеден дека е навистина сторител на кривиното дело за кое се обвинува, па со самото тоа, неговото лишување и или ограничување на слободата би требало да биде само во исклучителни случаи, а неговото присуство е можелно да се обезбеди, доколку е неопходно, преку примената на полесните механизми предвидени во ЗКП, слични на алтернативните мерки познати во КЗМ.

Вториот аргумент, не помалку значаен, е дека за правилна и ефикасна примена на алтернативните мерки е потребно формирање на посебна служба. Ваквата законодавна активност, самата по себе е скапа варијанта, па сходно на тоа, при основањето на посебна служба се чини опортуно доделувањето на повеќе надлежности што се сродни и слични, а се со цел целосно искористување на расположливите ресурси. Како резултат на ова би добиле правилна и воедначена примена не само на алтернативните мерки, како облик на кривични санкции, туку на мерките за обезбедување присуство.

Токму поради овие причини, во оваа пригода ќе бидат анализирани одредбите од Законот за пробација во однос на нивната комплементарност со примената на мерките за обезбедување присуство, како и во однос на системската целокупност на законските одредби во системот на казнената правда. Последново значи, преку компаративниот пристап критички да се оценат одредбите од Законот за пробација во однос на нивната применливост, системска поставеност и придонес во системот на казнена правда на Република Македонија, *vis-à-vis* системите на казнена правда во кои пробацијата ефикасно функционира. Притоа, одредбите од Законот за пробација на РМ, ќе бидат критички анализирани во однос на резултатите и придонесот за зголемување на примената на алтернативните мерки, намалувањето на примената на казната затвор; зголемување на полесните мерки за обезбедување присуство и намалување на примената на притворот, во текот на кривичната постапка; како и определни дополнителни придобивки од активностите на пробациските служби во однос на оценката на факторите на ризик на обивнетото лице, како средство за зголемување на правичноста на кривичната постапка.

Разбирливо, критичката анализа ќе се темели врз компаративните искуства и податоците од државите во кои веќе постои пробацискиот систем и чии нормативни решенија го поминале тестот на времето и истите се покажале како корисни и значајни за исполнување на горенаведените цели.

3. Анализа на Законот за пробација на Република Македонија

При првичната анализа на одредбите од Законот за пробација на РМ, на прв поглед може да се констатира дека македонскиот законодавец во голема мерка го ограничил досегот на Законот за пробација. Имено, следејќи ги компаративните искуства, и тоа на почетокот на оригинерниот модел на пробациските и предсудските служби во САД¹⁰ може да се констатира дека македонскиот законодавец од трите главни полиња на надлежност

---

¹⁰ Види: Abadinsky Howard, Probation and Parole, Theory and Practice, 7-th Ed., Prentice Hall, 2001, стр. 3;

на пробациските служби се задржал на целосна примена на едно поле и делумна примена на уште едно поле, додека третото поле е целосно изоставено од законодавецот. Тоа значи дека генералната надлежност на пробациските служби се лоцира во следните три полиња од кои првото е во делот на материјалното казнено право, додека вторите две се во доменот на процесното право:

- примена на алтернативните мерки;
- примена на полесните мерки за обезбедување присуство и
- помош на судот при донесувањето на конкретните одлуки со кои се

тангира правото на слобода на обвинетото лице преку давање на оценка за ризикот на обвинетото лице.¹¹

Согласно оваа поделба, можеме да констатираме дека македонскиот законодавец полето на примена на пробациските служби го ограничил на примената на алтернативните мерки, како дорегулирање на аспектите на казненото материјално право и тоа во делот на извршувањето на овие мерки и делумно во казнено процесниот дел, односно во давањето на оценка за ризикот на лицето, што е од значење за одмерувањето на видот на кривичната санкција, но и на мерките за обезбедување присуство. Велиме делумно уредување на второто поле, бидејќи со одредбите во Законот за пробација не се целосно уредени погоренаведените надлежности во текот на кривичната постапка, но и самиот Закон за кривична постапка во одредена мерка нема предвидено одредби за примена на посебниот Закон за пробација.

Од друга страна, пак, во делот на мерките за обезбедување присуство, каде имаме можност да примена на посебен закон за доуредување на полесните мерки за обезбедување присуство, односно третото поле, евидентно е дека Законот за пробација, воопшто не содржи одредби со кои би се приширил неговиот досег, согласно вистинската надлежност на пробациските служби евидентни во другите системи на казнена правда¹².

Во понатамошниот дел од трудот ќе се задржиме само на активностите на пробациските служби во долот на кривичната постапка, односно фокусот ќе биде на второто и на третото поле на надлежност на пробациските служби.

3.1. Примена на алтернативните мерки

---

¹¹ Во однос на оваа поделба, во системот на казнена правда, процесно правните аспекти се уредуваат во делот на Pretrial Service, која служба заедно со пробациската служба се дел од Административната служба на Федералните судови на САД. Впрочем, иако овие две служби, во однос на делот од кривичната постапка на која се и надлежни имаат различно име, сепак, во практиката се доделени на една иста служба. Види на пример: <http://www.uscourts.gov/services-forms/probation-and-pretrial-services/probation-and-pretrial-services-history>

¹² Види ги на пример искуствата на Австрија, достапни на: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Probation-in-Europe-2013-Chapter-Austria.pdf>; или на Италија, достапни на: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2016/04/Chapter-Italy-final.pdf>; како и работната верија на Законот за пробација на Република Србија, достапна на: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/1362-14Lat.pdf

Во погледна првото поле на надлежност на пробациските служби, а согласно одредбите од Законот за пробација, како што и погоре напознавме, сметаме дека содржи одредби со кои целосно се уредува начинот, постапката и контролата врз примената на алтернативните мерки предвидени во КЗМ. Се надеваме дека со правилната примна на одредбите од Законот за пробација би се зголемила фреквенцијата на изрекување на овие мерки од страна на судовите во РМ.

Сепак, при анализата на овие одредби очигледно е дека дека Законот содржи премногу одредби што се од подзаконски тип, но и од организациона пригода, што можеби би требало да биде предмет на Правилник или друг подзаконски акт, што би бил полесен за промена во иднина, во зависност од практичните потреби на пробациската служба. Со други зборови, ваквата минуциозна нормативна уреденост на Законот за пробација во иднина може да биде кочница за определни унапредувања кои што би произлегле од проблемите што може да се јават при заживувањето на овие одредби во практиката. Наспроти можноста овие делови да бидат предмет на уредување со подзаконски акти, со што би се олеснило подобрувањето на евентуалните недоречености уредени во Законот за пробација, а сето ова би резултирало со почеста примена на алтернативните мерки од страна на судовите. Притоа, овие забелешки во прв план ги темелиме, на пример, врз одредбите од членовите 22, 23, 27 и 35 од Законот за пробација.

Притоа, во оваа прилика не се задржуваме на подетална анализа на одредбите од првото поле на надлежност на пробациските служби, се со цел потенцирање на пропуштената можност за примена на овој закон во делот на второто и третото поле на надлежност, евидентни од компаративните искуства, а во насока на апострофирање на потребата од дополнувањето, подобрувањето и/или целосно преработување на македонскиот Закон за пробација.

3.2. Примена на полесните мерки за обезбедување присуство

Второто поле на надлежност на пробационите служби најчесто е поврзано со примената на мерките за обезбедување присуство во текот на кривичната постапка.

Па така, имајќи ги предвид компаративните искуства,¹³ при читањето на првата реченица од првиот член од Законот за пробација, односно на зборовите „обврски изречени во кривична постапка согласно со закон (во натамошниот текст: алтернативни мерки и обврски)“, оптимистичниот читател на Законот за пробација може да се понадева

---

¹³ Види го на пример членот 1 од Законот за пробација на Србија, *op.cit.*

дека навистина македонскиот законодавец постапил во вистинска насока и ги опфатил и мерките за обезбедување присуство на обвинетото лице во текот на кривичната постапка, но ги именувал со поинакви зборови.

За жал, оптимизмот спласнува читајќи ги останатите членови од Законот за пробација, во кои на ниту едно место не се предвидени било какви активности на пробациските службеници во врска со обезбедувањето на помош и поддршка на судот при примената на мерките за обезбедување присуство. Впрочем, ваквиот став на македонскиот законодавец од неразјаснети и сосема неоправдани причини е втемелен и во стратегијата и подготвителните и придружни материјали што биле сработени како основа за донесување на Законот за пробација од страна на Министерството за правда на РМ.¹⁴

Сепак, и покрај нерационалното отфрлање, односно ограничување на надлежноста на пробациската служба уредена со Законот за пробација во РМ, би продолжиле со анализата на аргументите кои одат во корист на тезата дека примената на мерките за обезбедување присуство би требало да бидат интегрален дел од еден современ и правно релевантен Закон за пробација.

Причината за поврзувањето на оваа надлежност на пробационите органи, е едноставна, односно, како што погоре истакнавме, се базира врз околноста дека примената на алтернативните мерки за казнување во голема мерка е слична и се базира врз исти или слични принципи како и примената на полесните мерки за обезбедување присуство на обвинетото лице во текот на кривичната постапка. Тоа значи дека, особено примената на мерките на претпазливост од мерките за обезбедување присуство е тесно поврзана со работата на пробационите служби. Примената на овие процесни мерки за обезбедување присуство на обвинетото лице во голема мерка се темелат врз контрола и надзор на лицето против кое што се води кривичната постапка, а кое се брани од слобода. Притоа, се чини дека е најсоодветно ваквиот надзор и контрола да го вршат пробациските служби, од едноставна причина што овие служби се веќе специјализирани и стручни за примена на сличните мерки на осудените лица.

Дотолку повеќе, доколку се погледнат мерките за обезбедување присуство на обвинетото лице во текот на кривичната постапка, дури и на прв поглед може да се забележи дека повеќето од реперотарот на мерки за обезбедување присуство се погодни за примена од страна на пробациските служби.

Па така, согласно членот 144 од ЗКП, се предвидени следните мерки за обезбедување присуство: покана, мерки на претпазливост, гаранција, приведување, лишување од слобода, задржување, краткотраен притвор, куќен притвор и, секако

---

¹⁴ Види ја Стратегијата, точка 2.3. оп. цит, како и на пример: Правната анализа за измени и дополнувања на законската регулатива со цел создавање и развој на Пробациска служба на Република Македонија, достапна на: <http://www.pravda.gov.mk/tekstoviuis.asp?lang=mak&id=uisstrat>

најстрогата мерка - притвор. Во рамките на мерките на претпазливост ЗКП ги поместува следните мерки: забрана за напуштање на живеалиштето, односно престојувалиштето; обврска на обвинетиот да се јавува повремено на определено службено лице или кај надлежен државен орган; привремено одземање на патна или друга исправа за преминување на државната граница, односно забрана за нејзино издавање; привремено одземање на возачка дозвола, односно забрана за нејзино издавање; забрана за посетување на определено место или подрачје; забрана за приближување или воспоставување, односно одржување контакти или врски со определени лица; и забрана за преземање на определени работни активности кои се поврзани со кривичното дело.

Во таа насока, може да се констатира дека пробациските служби со особена леснотија, доколку се соодветно екипирани и остручени се разбира, може да ја спроведуваат примената на поголемиот дел од мерките на претпазливост и на куќниот притвор. Тоа значи дека пробациските служби може да бидат особено корисни при вршењето на контролата кај куќниот притвор, како и давање на соодветна оценка за ризикот на обвинетото лице кое што се става во куќен притвор. Ова од едноставна причина што, согласно сегашните решенија во ЗКП, надзорот е доверен органите на МВР, коишто реално не се специјализирани за вршење на пробациски работи, туку за гонење и откривање на сторителите на кривичните дела. Или поинаку кажано, полициските службеници можеби да бидат поригидни или попостливи кон потребите на лицето на кое му е определена мерка куќен притвор, па со самото тоа и оваа мерка да ја изгуби смислата и суштината поради коај е и определена. Притоа, согласно предвидената можност во ЗКП да се применува и електронскиот надзор, се чини дека е непотребно оваа операција да биде доделена на службениците на МВР во услови кога веќе е оформена специјална агенција за надзор на куќниот затвор, согласно одредбите од КЗМ и Законот за пробација.

Конечно, дотолку повеќе, тенка е разликата во суштината на мерките куќен затвор уреден во членот 58-а од КЗМ и куќниот притвор уреден во чл. 163 од ЗКП. Сепак, сметаме дека во оваа пригода ЗКП има направено несоодветен пропуст при одредувањето на условите за примена на куќниот притвор со тоа што не ограничува за кои лица може да се применува оваа мерка, случно на одредбите од КЗМ за куќниот затвор, каде оваа мерка е предвидено да се применува само за стари, изнемоштени, хорнично болни лица и бремени жени. За жал оваа недореченост на законодавецот во ЗКП, генерира низа на злоупотерби во примената на оваа мерка во текот на кривичните постапки со што се дерогира нејзината смисла и суштина.¹⁵

---

¹⁵ Види: Misoski Boban, Bail, precaution measures and/or house detention: analysis and recommendations for their more frequent use, Proceedings of the Post Doc Colloquium in Public Law, Tirana and Skopje, SEELS Network, 2014.

Понатаму, особена интересна е дилемата зошто законодавецот при определувањето на надлежноста на пробациските служби уредени во Законот за пробација, воопшто не ја предвидел надлежноста за спроведувањето на следните мерки на претпазливост:¹⁶

- забрана за напуштање на живеалиштето, односно престојувалиштето;
- обврската на обвинетиот да се јавува повремено на определено службено лице или кај надлежен државен орган;
- забрана за посетување на определено место или подрачје;
- забрана за приближување или воспоставување, односно одржување контакти или врски со определени лица; и
- забрана за преземање на определени работни активности кои се поврзани со кривичното дело.

Ова од едноставна причина што освен за тоа дали се работи за лице кое што е осудено или против кое се води кривичната постапка, навистина не може да се дадат други специфики или разлики на овие мерки и санкциите предвидени КЗМ.

Или поинаку кажано, навистина е тенка линијата помеѓу мерките забрана за напуштање на живеалиштето или обврската за јавување на определено службено лице, како и забраната за посетување на место или подрачје, во однос на вршењето на надзорот и обврските утврдени во членот 58 став 1, точка 6, 7 и/или 9 од КЗМ каде се регулира условната осуда со заштитен надзор, што сега е доверен на пробациските служби согласно Законот за пробација.

Истите аргументи може да се дадат и за мерката на претпазливост привремено одземање на возачка дозвола, односно забрана за нејзино издавање и спецификите на казната забрана за управување со моторно возило од членот 38-в од КЗМ. Односно, покрај карактерот на овие мерки, од кои едната е казна, а другата е мерка за обезбедување присуство, суштината впрочем е иста.

Аналогијата помеѓу казната забрана за вршење дејност, должност и професија од членот 38-б и мерката на претпазливост забрана за преземање на определени работни активности кои се поврзани со кривичното дело дури и нема потреба да се коментира. Единствената разлика, повторно е само во видот на мерката каде едната е санкција а другата е мерка на претпазливост, како и во времетраењето на мерката и начинот на нејзиното определување. Во едниот случај со пресуда по завршена кривична постапка, а

---

¹⁶ Па така во Правната анализа како придружен документ на Стратегијата, каде нема ниту еден аргумент зошто е исклучена примената за овие мерки за обезбедување присуство, а се споменува само мерката куќен притвор. Притоа останува нејасно, дали авторите на овие документи, воопшто ја имале предвид смислата на полесните мерки за обезбедување присуство. Оп. цит, стр. 15.

во друг случај со решение на судот во текот на кривичната постапка. Но, во ниту една од спецификите не се задира во суштината и резултатот од овие мерки. Односно, дека се работи за присилна мерка со која определен временски период едно лице се лишува од правото на вршење на определени работни активности.

Дотолку повеќе, примената на погоренаведените санкции и тоа како може да биде подобрена, доколку во текот на кривичната постапка на обвинетото лице му била определена некоја од погореэлаборираните мерки за обезбедување присуство.

Односно, доколку во текот на постапката лицето се придржувало до определените насоки и/или забрани, разумно би било да се очекува дека ова лице би ги следело истите насоки и доколку биде осудено за определено кривично дело. Се разбира важи и обратната ситуација, кога судот примената на овие алтернативни начини на казнување во однос на најстрогата казна - затворот може да ја тестира во една порана фаза од кривичната постапка.

Од друга страна, автоматизмот во примената на овие мерки или санкции се разбира дека не е и не може да биде прифатлив, бидејќи навистина се различни околностите кај обвинетиот во текот на кривичната постапка и подоцна доколку истото лице е осудено. Впрочем ваквата практика во голема мерка е анализирана и низ пресудаите од Судот во Стразбур при преоценувањето на соодветноста на примената на мерките за обезбедување присуство.¹⁷

Имено, во текот на постапката ова лице може и да се надева на ослободителна пресуда или полесна санкција, па затоа и да се придржува кој насоките дадени од страна на судот. Додека, пак, по донесената пресуда, лицето може да одлучи воопшто и да не се придржува до наведените обврски со цел да го одбегне издржувањето на санкцијата.

Впрочем, токму ваквите дилеми на судот, најмногу може да му ги разрешат пробациските служби кои би правеле профил на обвинетото лице и би давале соодветна прогноза како олеснување за судот во процесот на одмерувањето на видот и висината на кривичната санкција.

Конечно, едноставно може да се констатира дека во секој случај македонскиот законодавец ја пропуштил можноста да вдахне еден дополнителен квалитет во Законот за пробација со што би ги опфатил и примената на мерките за обезбедување присуство на обвинетиот во текот на кривичната постапка. Дотолку повеќе пропуштена е приликата за

---

¹⁷ Види ја на пример пресудата: *Wemhoff v. Germany*, достапна на: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57595>.

зголемена примена на овие мерки во практиката, кои до сега се сведени само на декор во законските одредби, додека во практиката сосем ретко или воопшто и не се преименуваа.¹⁸

Па така, пропуштена е можноста Законот за пробација да претставува основа за осовременување на мерките за обезбедување присуство, на тој начин што преку работата на пробациските служби би се пронаоѓале соодветни програми и нови мерки познати во останатите системи на казнена правда и нивно адаптирање на националните услови, а се со цел да се одбегне ограничувањето на слободата на лицата против кои што се води кривичната постапка или се осудени, и нивната изолација од средината од која што потекнуваат.¹⁹ Со што законот во целосна смисла би ја имал надлежноста согласно оригинерниот англосаксонски модел на *pretrial and probation service*, што во теоријата нужно се читаат како единствена надлежност на овие служби.

3.3. Примена на процените на ризик

Последното поле на надлежност на пробациските служби се лоцира во доменот на анализата на личноста на сторителот на кривичното дело, а со цел помагање на судот при одмерувањето на најсоодветната мерка што би помогнала во специјалниот поврат. Притоа, компаративно гледано²⁰ оваа надлежност се тврди дека, можеби, е една од најзначајните надлежности на пробациските службеници, бидејќи на тој начин директно или индиректно му помагаат во мошне значаен сегмент на судот при донесувањето на одлуката за определувањето на видот и за одмерувањето на висината на кривичната санкција.²¹

---

¹⁸ Види: Buzarovska Gordana, Andreevska Slavica, Tumanovski Aleksandar, Application of the Pretrial Detention Pursuant to the Criminal Procedure Code of 2010 – Legal Analysis, OSCE, Skopje, 2015; Misoski Boban, Protection of the Right to Bail as a Derived Human Right from The Article 5 of the ECHR in Macedonia, SEE-LAW NET: Networking of Lawyers in Advanced Teaching and Research of EU Law post-Lisbon Outcome of the SEE Graduates EU Law Teaching & Research Academy Collection of Papers, Saarbrücken, Germany 2013.

¹⁹ За ваквата дејност на пробациските служби видете ги искуствата на САД и/или на Обединетото Кралство: Hucklesby Anthea, Bail Support Schemes for Adults, The Policy Press, University of Bristol, UK, 2011, стр. 18 и сл., како и Dhami Mandeep K., Do Bail Information Schemes Really Affect Bail Decisions? The Howard Journal, Vol. 41, No. 3, 2002, (245-262), стр. 248-250.

²⁰ Види: A Measure of Last Resort? The practice of pre-trial detention decision making in the EU, Fair Trials, достапно на: <https://www.fairtrials.org/wp-content/uploads/A-Measure-of-Last-Resort-Full-Version.pdf>; како и: Persson Anders and Svensson Kerstin, Shades of Professionalism: Risk Assessment in Pre-Sentence Reports in Sweden, European Journal of Criminology, 9(2), стр. 176-190 или Ostrom Brian J., Kauder Neil B., The Evolution of Offender Risk Assessment in Virginia, Federal Sentencing Reporter, Vol. 25, NO. 3, (161-167), Vera Institute of Justice, 2013, стр. 163-164.

²¹ Види: Tombs Jacqueline and Jagger Elizabeth, Denying Responsibility, Sentencers' Accounts of their Decisions to Imprison, British Journal of Criminology, 2006, (803-821), стр. 810; или Rumgay Judith, Custodial Decision

Во рамките на оваа надлежност, експерти вработени во пробациските служби треба да изготват целосен психолошки и социјален профил на личноста на обвинетото или осуденото лице. Причината за лоцирањето на оваа надлежност кај пробациските служби, а не кај Центрите за социјална работа, како до сега, е едноставна. Имено, пробациските службеници имаат единствена надлежност за постапување со лица сторители на кривични дела, при што е можна специјализација на вработените во пробациските служби, со што би можеле да бидат остручени за најсоодветно спроведување на овие надлежности, како и би требало да имаат поголема мобилност и ефикасност.²² За разлика од вработените во Центрите за социјална работа, на кои евентуалното доверување на оваа надлежност би претставувала уште една дополнителна обврска во низата од многуте, за кои ниту имаат доволно време, ниту соодветна обука.

Токму оваа надлежност на пробациските службеници е уредена во членовите 11 и 12 од Законот за пробација. Притоа, членот 11 се однесува на делот на организирање на индивидуалната програма за третман на лицата што се под пробациски надзор, додека во членот 12 се уредува токму проценката на ризикот на обвинетот лице.

Во рамките на процената на ризикот, во текот на кривичната постапка пробациските службеници се должни да го повикаат обвинетиот на разговор; може да направат увид во документацијата за обвинетиот; имаат право да прибираат други потребни податоци за обвинетиот од други органи, институции и организации, на барање на судот; како и да вршат процена на ризик на обвинетиот преку употреба на развиен механизам за процена на ризик и на крајот да достават Извештај до судот за извршената процена на ризик со предлог за видот на кривичната санкција за обвинетиот.

Притоа, читајќи ги одредбите на членот 12 од Законот за пробација, основано се поставува прашањето за надлежноста на пробациските службеници за вршење на овие десјтвија, особено имајќи ги предвид одредбите од ЗКП. Поинаку кажано, за жал во процесниот закон не постојат одредби со кои судот би можел да им нареди на пробациските службеници спроведување на погоренаведените дејствија, без оглед на фактот дека тие не само што му се потребни на судот, туку и му се неопходни.

За жал, повеќе од јасно е дека, за примена на овие одредби од Законот за пробација, првен би требало да се почекаат измените на Законот за кривична постапка²³, во кои би се предвидела надлежноста на пробациските служби за вршење на овие дејствија, па дури потоа и истите дејствија и да се спроведат во практиката.

Making in a Magistrate Court, Court Culture and Immediate Situational Factors, The British Journal of Criminology, Vol. 35, No.2, 1995, (201-217), стр. 214.

²² Види ги на пример квалификациите на пробациските службеници во САД: <http://www.uscourts.gov/services-forms/probation-and-pretrial-services/probation-and-pretrial-officers-and-officer>

²³ Во рамките на Министерството за правда на РМ постои Работна група за измени и дополнувања на ЗКП, со подготвени определни измени, но овие измени, заклучно со 20.01.2017 г., сеуште не се јавно објавени, ниту пак се влезени во Собраниска процедура.

Притоа, за целосно инкорпорирање на дејствијата од членот 12 од Законот за пробација би требало во измените на ЗКП да се предидат одредби за воведување на рочиштето за одмерувањето на видот и висината на кривичната санкција, на кое судот и би можел да нареди да се спроведе ваков извештај на пробациската служба и истиот и би го разгледувал или би го имал предвид во своите идни процесни дејствија.

Во оваа насока, сосема оправдано е прашањето зошто македонскиот законодавец кога пројавил визионерески способности за инкорпорирање на пробацискиот Извештај за ризик на обвинетиот без постоење на посебни одредби во ЗКП, не ја предвидел и можноста за асистенција на пробациските служби на органите на прогонот при примената на мерките за обезбедување присуство на обвинетото лице.

Дотогаш останува да се надеваме дека македонскиот законодавец ќе има слух за погоренаметната дилема, па при промената на ЗКП за инкорпорирање на можноста за примена на постојните одредби од Законот за пробација за примена на Извештајот за ризик, би направил и промена на ЗКП и на Законот за пробација во насока на инкорпорирање на второто поле на надлежност на пробациските служби. Со тоа, навистина би имале еден непротивречен и целосен законски текст кој би служел во интерес на правдата и од кој реално би се очекувало исполнување на целите поради кои и е донесен.

Односно, заживување на алтернативните мерки за казнување и намалување на примената на казната затвор, мерката притвор, а со тоа и давање на примат на полесните мерки и санкции кои се изржуваат во заедницата на сторителот, без притоа да се загрози безбедноста на заедницата, односно да се загрози генералната превенција, а позитивно би се влијаело врз одмерувањето на јасоодвената санкција на вистинскиот сторител на кривичните дела, специјалната превенција и неговата/нејзината заштита од поврат како цели поради кои и се води кривичната постапка.

4. Заклучок

Донесувањето на Законот за пробација, во голема мерка претставува една позитивна новина преку која, конечно македонскиот систем на казнена правда би ги добил долгоочекуваните алатки за примена на полесните мерки за санкционирање на сторители на кривични дела. Односно, преку одредбите од овој закон се исполнуваат претпоставките за следење на светските трендови во казнувањето на сторителите на кривични дела, преку одмерување на санкции кои што би се издржувале во заедницата, без притоа истите да бидат на штета на заедницата или во голема мерка да ја погаѓаат личноста и да бидат девастирачки за неа и за лицата што се во најблиското опкружување на осудените лица и на лицата против кои се водат кривичните постапки. Притоа, при нивното

димензионирање целосно би се имале предвид потребите на личноста со што би се задоволиле интересите на правдата во насока на остварувањето на генералната и на специјалата превенција, како цели на казнувањето.

Македонскиот законодавец од генерално постоечките три полиња на надлежност на пробациските служби ги одбрал само делот кој што се однесува на примената на алтернативните мерки. Притоа, законодавецот останува без одговор зошто примената на Законот за пробација не е проширена и за мерките за обезбедување присуство на обвинетиот што се применуваат во текот на кривичната постапка, како изворна надлежност на пробациските служби.

Наместо тоа, македонскиот законодавец се зафатил со уредување на само на еден, се разбира исто така, значаен дел од Кривичната постапка - оценката на ризикот на обвинетиот, но само во цел на одмерувањето на санкцијата.

Во таа насока, останува да жалиме за пропуштената прилика во овој момент да се предвидат одредби во Законот за пробација кои би значеле заживување на полесните мерки за обезбедување присуство, како и за воведување на нови полесни мерки, преку кои би се намалила примената на најстрогата мерка – притворот.

Конечно, за заживување на поголем дел од одредбите на Законот за пробација останува да почекаме некои подбри времиња, односно промена на ЗКП во насока на предвидувањето на можноста за примена на Извештаите за ризикот на лицето против кое што се води кривичната постапка.

Конечно, опстојува дилемата зошто македонскиот законодавец внел одредби во Законот за пробација чија што примена би требало да ја чека промената на ЗКП, додека не внел одредби чија што примена би можела да се применува веднаш и без промена на ЗКП, како што се, на пример, одредбите за примена на електронскиот надзор кај мерката куќен притвор.

Assistant Professor Boban Misoski, PhD²⁴

**LAW ON PROBATION AND THE MEASURES FOR PROVIDING THE
DEFENDANT'S PRESENCE DURING THE CRIMINAL PROCEDURE**

**1.02 Review Article
UDK**

Summary

The author critically elaborates the jurisdiction of the new Probation Service as regulated within the provisions of the newly enacted Law on Probation in Republic of Macedonia. He states that the Macedonian legislator has omitted to regulate one very important part of the Probation service's jurisdiction, such as the implementation of the measures for providing the defendant's presence during the criminal procedure. The author stresses the fact that in one broader European sense, the Probation Services has imminent jurisdiction regarding the proper implementation of these measures, as oprederes by the courts. Through this jurisdiction the probation service is serving to the court as Pre-trial service. In order to overcome this situation, author initially critically examines the connection between these measures and the Probation service, and in addition provides specific suggestions for improvement of Law ond Probation's provisions in future.

Key-words: measures for providing defendant's presence, probation, house detention, electronic monitoring.

---

²⁴ Asistant Professor in Criminal Procedure Law, Faculty of Law "Iustinianus Primus", University "Ss. Cyril and Methodius", Skopje, Republic of Macedonia